

פרשת ויחי
תשפ"ג

גיליון 144

א לעבטיגער שפּת

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

לא דוחקים את השעה

השבוע אנו קוראים בפרשה את הפסוק: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". ובדברי המדרש – המובא ברש"י, שביקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, והתחיל אומר דברים אחרים. ב'מדרש הגדול' כותב על כך: זה הוא שאמר הכתוב כבוד אלוקים הסתר דבר (משלי כה). שני בני אדם נגלה להם הקץ ונתכסה מהן. ואלו הן יעקב ודניאל. יעקב דכתיב 'ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ונתכסה ממנו. ואמר: 'ראובן בכורי אתה'. דניאל דכתיב: 'ואתה דניאל סתום הדברים וחתום הספר עד אין קץ' (דניאל יב). רבנן אמרי: שלש פעמים הוא אומר ב'שיר השירים': 'השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו את האהבה'. אחת; שלא תמרדו באומות. ואחת; שלא תגלו את הקץ. ואחת; שלא תדחקו את הקץ, אלא 'אם יתמהמה חכה לו כי בוא יבוא לא יאחר' (חבקוק ב ג).

תוכחת יעקב על דחיקת השעה

בדברי מוהר"ת (ליק"ה גזילה ה י) על דחיקת השעה בפרשייתנו: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים". שבתחילת ספר יעקב שכתב הגיע העת לגלות להם הקץ, ונסתלקה ממנו שכינה על שביקש לגלות את הקץ, שאז הבין שאי אפשר לדחוק את השעה בשום דבר, ובפרט בעניין הקץ האחרון... שזה נעלם מכל הצדיקים, ואפילו הצדיקים היודעים בזה קצת אסור לגלות, כי ליבה לפומא לא גליא, ואז הבין גדול הפגם של הדוחק את השעה אפילו אצל צדיקים גדולים. ולכך כשהתחיל להוכיח את א' השבטים, העיקר היה בעניין דחיקת השעה, שאמר לראובן: "פחז כמים אל תותר". שהלך בחיפזון ובהלה גדולה ובלבל יצועי אביו... כי ראובן היה בוודאי צדיק גדול, וכשארז"ל: כל האומר ראובן קטא אינו אלא טועה. רק שהפגם שלו היה שקינא קנאת אמו כשרז"ל, ועיקר הפגם שדחק את השעה... עד שאיבד עי"ז הכהונה והמלכות. גם שמעון ולוי שמכרו את יוסף, היה בפגם זה של דחיקת השעה במכירת יוסף, שראו שמביא את דיבתם רעה אל אביהם, וראו שיצאו ממנו ירבעם ואחאב, ע"כ לפי דעתם רצו להרגו, וכוונתם היה בשביל תיקון העולם... וכן שאר סבורות של טעות שהיה להם בזה. כי בוודאי היו צדיקים גדולים אך שגו בזה, בדחיקת השעה. וזהו שהוכיחם: שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם. כלי חמס דיקא, בחינת חמס וגזל, פגם של דחיקת השעה, של חמס וגזל לפני הזמן.

כל הדוחק את השעה – השעה דוחקתו

ועל חומרת דחיקת השעה, נוכל ללמוד מהמובא (ברכות דף טד): "כל הדוחק את השעה השעה דוחקתו", וברש"י: כגון אבשלום שביקש למלוך בחזקה, והוא מת קודם זמנו. אך "כל הנדחה מפני השעה, השעה נדחית מפניו", שמי שאינו דוחק את השעה לבקש שררה לעצמו, שעת מיתתו נדחית, ונוספות לו שנות חיים מחמת כך. (ועי' ו"ש עוד ע"כ).

כשאין דוחקים השעה מתחברים למעלה מהזמן
בליקוטי הלכות (ריב"ת ג א) מבאר בשרש העניין של דחיקת השעה, לעניין שפע הפרנסה, בהסבירו:

כשאדם מקשר את 'הזמן והמקום' – ללמעלה מהזמן והמקום – שמאמין שהכל מלמעלה, אזי יש לו פרנסה בשפע, כי הוא מקושר לשרש ההשפעות שנמשך מלמעלה על-ידי אמונתו ובטחונו בה'. אבל כשהאדם מפריד בין הזמן והמקום, ללמעלה מהם, הוא נתרחק משרש ההשפעות, וע"כ קשה לו למצוא פרנסתו, וזה בא לו בייגיעה גדולה, כי הוא נמשך יותר אחר הצימצום, אחר המקום והזמן. שנמשך אחר הזמן ביותר ודוחק את השעה, הוא נאחז ונתקשר ביותר לבחינת 'זמן ומקום', ונתרחק מ'למעלה' מהם, וע"כ נתרחק משרש ההשפעות, וע"כ השעה דוחקתו, 'השעה' דייקא, שנתקשר ביותר לבחינת שעה וזמן. וע"כ יש לו דחק יותר. אך: 'וכל הנדחה מפני השעה נדחית מפניו', שמאמין שהכל מאתו ית', וכשיבוא זמנו יבוא פרנסתו בסיבה קלה, הוא מקושר ל'למעלה' מהזמן והמקום, וע"כ השעה נדחית מפניו, כי זוכה שיהיה לו פרנסה בזמן מועט ובקרב מקום. כי הוא סמוך ומקושר לשרש ל'למעלה' מהמקום והזמן.

עדיף להיות בעל חוב לעצמו מאשר לאחרים

ונסיים בדבריו בשיחות הר"ן (קל"ב), על חיסרון דחיקת השעה, שהאדם נעשה לפעמים בעל חוב, עד שהוא מוכרח להיות נוסע ומטולטל... שצריכים להסתפק במועט, ולהנהיג ביתו כפי השעה והזמן. ואם נדמה לו שצריך מלבוש, או לאשתו ובניו, אף על פי שמוכרח לו, אל ידחק השעה ללוות ולהקיף ולהיות בעל חוב, אך ימתין עד שיבוא עתו. וטוב לסבול דחק אפילו במזונות וכל שכן במלבושים ודירות וכו' ולא להיות בעל חוב. ומוטב שיהיה בעל חוב לעצמו, או לבני ביתו במלבושים, מלהיות בעל חוב לחנווני או לאחרים. כי בכל עניני פרנסה צריכין להמתין עד שיבוא עתו. כמו שכתוב: "עיני כל אליך ישרו ואתה נתן להם את אכלם בעתו".

בוודאי שעלינו לעשות חובתנו כלפינו ולביתנו, אך כל נעשה זאת בדחיקת השעה, נתאזר בהרבה סבלנות וכוחות של המתנה, ונמשיך מבוקשינו בתפילה ותחנונים, ובהרבה אמונה שהשפע משמים, נחכה ונתמין לכך ובעזרת השם בוא יבוא.

שירת הפרשה

האָספו וְאַגִּידָהּ... אֲשֶׁר יִקְרָא... בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים
בְּמִדְרָשׁ עַל פֶּסֶחַ - דְּבַרְיָו פְּתוּבִים.

בְּקֶשׁ יַעֲקֹב לְגָלוּת הַקֶּץ וְנִסְתַּלְקָה מִמֶּנּוּ שְׂכִינָהּ
פִּי עַל פֶּן סוּד הַגְּאֻלָּה נִסְתַּרְתָּ וּנְכַסְתָּהּ.

אֶל לֹו לְאַדָּם לְדַחֵק אֶת הַשָּׁעָה מִפְּנֵי לְמִדִּים
זֵאת הַלְמוּד אֲמֹר לְקַטְנִים וְגַם לְגְדוֹלִים.

כֹּל הַדּוּחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוּחֶקְתּוֹ תְּלִילָה
אֶף אִם הִישִׁיעָה רְחוּקָה נִתְאַזַּר בְּאֲמוּנָה וְהִמְתַּנְּהּ.

פניני הפרשה

"ויחי יעקב בארץ מצרים" (מז כח)
הנה ידוע ד"עקב" רומז על מדרגה יותר נמוכה מ"ישראל". וזהו "ויחי יעקב בארץ מצרים" דגם בארץ מצרים, על האדם להתחזק בכל מה שיוכל לעשות טוב. ועיוניו ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה ל"ג) על הפסוק (קהלת ז): "ביום טובה היה בטוב וביום רעה היה רעה", דבכל דרגה יש להכניס טוב אפילו אם זה במדרגה יותר קטנה. וזהו בכאן "ויחי יעקב" - לחיות את הטוב - לפי מדרגתו, דזהו: דרגת "יעקב" - "בארץ מצרים" גם במצרי ובגלותו.
ואפשר להוסיף דר"ת של "ויחי יעקב בארץ מצרים" הוא: "ביום", ע"ד פסוק זה 'ביום טובה היה טוב וכו'.
כן "יום" רומז על "אור", דגם במצרים יש להכניס אור וחיות.

"ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה" (מ"ז, כ"ח)
"ויחי יעקב" כל חיותו ומעמדו של האיש הישראלי "בארץ מצרים" - בתוך מיצרי הגוף והנפש, ובכלל עבודתו בזה העולם, הוא בשלשה דברים שעליהם עומד העולם הכללי והפרטי, וכדברי חז"ל: (אבות א' א) "על שלשה דברים העולם עומד על התורה והעבודה וגמילות חסדים". וזהו "שבע עשרה" שנה. גימטריא "טוב" רומז על "תורה", שאין טוב אלא תורה, "כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזובו".
וארבעים ומאת שנה רומז על קול "תפילה" שכלול בה ק"מ קולות כמובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (כ"ג ה) על הפסוק: קלני מראש קלני מזרועי. "קול" (עם הכולל) בגימטריא "מאה וארבעים". שבע שנים כנגד ה-ז' מידות וספירות שהאדם צריך להידבק בהם להידמות לבוראו. וכדברי חז"ל מה הוא רחום אף אתה רחום וכו' רמז על "גמילות חסדים".

"שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים" (מ"ז, כ"ט)
פעמיים "נא", אפ"ל שבפעם הראשונה: "שים נא ידך תחת ירכי", משום חומרת השבוע כמובא בדברי חז"ל (גיטין ל"ה) בקפידת התורה בענין שבועה, גם על הנשבע לאמת. וכן הוא במדרש (תמיד רבה כ"ב א) "אל הקב"ה לישראל לא תהיו סבורים שהותר לכם להשבע בשמי אפי' באמת". לכך היו צריך בקשה מיוחדת.
וה"נא" השני הוא על עצם הקבורה "אל נא תקברני במצרים" שידע את קשיי יוסף בתפקידו כמלך לעזוב את מצרים, ולקבור את אביו בארץ כנען.

הַמִּשְׁךְ פְּנִינֵי הַפְּרָשָׁה

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במושג רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"זבולון לחוף ימים ישכן והוא לחוף אניות וירכתו על צידון" (בראשית מט יג)

רבי נתן בקברו של זבולון בעיר "צידון"

היה זה בליל י"ט בסיון שנת תקפ"ב, רבי נתן מברסלב היה בדרכו לארץ ישראל, ולאחר תלאות רבות הגיע לחוף ימה של העיר 'צידון' על גבול ארץ ישראל. רעש והמולה קידמו את פני מוהרנ"ת יחד עם מלווהו ר' יהודה אליעזר, סבילים ערבים. "התנפלו" עליהם לישא את מטלטליהם עד הרציף תמורת תשלום מועט, אולם לבו של מוהרנ"ת כבד היה עליו: להיכן יפנו בשעה זו של חשיכה, בעיר זרה ומנוכרת שגם את שפת תושביה לא ידע.

כשהגיעו אל רציף הנוסעים, פגשו לשמחתם הרבה ביהודי שבא לקראתם, ואם כי בתחילה לא ידעו שהוא מזרע ישראל, אך מיד נתוודע אליהם וקירב אותם מאוד, נתן להם מקום סמוך לבית המכס להניח חפציהם וללון בלילה. כן הביא להם מחצלת שיוכלו לישון עליו.

תוך כדי שיחת מוהרנ"ת עם אנשי המקום, הודיעו לו הללו, שבקצה העיר נמצא קברו הקדוש של "זבולון בן יעקב", ויש אומרים שגם אחיו יששכר נקבר שם. שמחה וחדוה הציפו את לב מוהרנ"ת על שיזכה להיות על קבר שבט מישראל.

ואכן למחרת היום, בכ' סיון זכה להשתטח על קברו של זבולון בן יעקב. וכך הוא כותב בספרו "מי מוהרנ"ת": "ובבוקר נכנסתי לצידון, והלכנו על קבר זבולון, ושם היכל נאה על קברו ומנורות בשמן זית, ויש שם שומר ישמעאל אחד, כי גם הישמעאלים מכבדים זה הקבר מאוד. ומה נשיב לה' כל תגמולהי עלינו, שזכינו גם להיות על קבר קדוש ונורא כזה, והדלקתי שם שמן זית. וחרזנו משם..."

ומוהרנ"ת מסיים בכתיבתו מחציתו הראשון של מסעו: "במה נקדם ה', שזכינו היום יום א' כ' סיון, להשתטח על הקבר הנורא הנ"ל... וביום מחר אם ירצה השם אנו מוכנים לילך לצפת תובב"א. הש"ת יביאנו לשם לשלום, ונזכה להמשיך עלינו קדושת ארץ ישראל באמת אמן כן יהי רצון - - -"

"הלכה" שכתב בתקופה זו של נסיעתו בספרו הגדול 'ליקוטי הלכות' (ברכת הריח ד מג) מסביר את טעם פסוק זה על זבולון, ש'לחוף ימים ישכון וירכתו על צידון'.

והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב" (בראשית נ ד)

קבלת אישור לעלות לארץ ישראל

היה זה בעת שלטון הרשע הקומוניסטי, שרבים ביקשו לעזוב ארץ זו ולעלות לארץ ישראל. לא בנקל קיבלו את האישור המיוחל שיכולים הם לעזוב את רוסיה, בעצם בקשתם לפעמים סיכנו את חייהם וחיי בני משפחתם.

והנה עוברת השמועה מפה לאוזן, שראש הממשלה הרוסי 'קלינין' מוכן לחתום לכל מי שמבקש אישור, בכך הוא רצה להראות טוב ליבו לבני עמו.

לא להגיע לראש הממשלה לא היה דבר קל בכלל, סגור הוא בלשכתו במוסקבה הבירה מוקף בשומרים שלא מניחים לאף אזרח להתקרב לביתו, רק לעתים רחוקות יוצא הוא מביתו, ומי שזכה לפגשו ולבקש את אישורו נחשב למאושר.

יהודים ששמועה זו הגיע לאזנם, המתינו שעות רבות ליד הפתח דרכו יוצא ראש הממשלה, יום אחרי יום בקור הרוסי הכבד. כשרבים נואשו מהמתנה ארוכה זו בתנאים הקשים.

ושמועה זו נודע גם לחסיד הגדול רבי הירש לייב ליפל, שחשש וחס על חינוך ילדיו, וגמלה בלבו והחלטה שהוא עוזב את רוסיה.

אך גם שמע על הממתנים ימים ושעות, האם גם אני בפאותי זקני אוכל לשהות ימים ארוכים לאותו גוי, חשב והרהר בקול...

אולם עם זאת ידע רבי הירש לייב את אשר לפניו לעשות: אשפוך שיח אצל רבינו הקדוש, רבים הם שנפקדו בציונו, והרי רבינו אף הבטיח שילך לפניו - אמר בקול.

הרבה דמעות זלגו מעיניו, בעת אשר שפך לבו ונפשו לפני אדון כל - בזכותו ובכוחו של צדיק, עד אשר הרגיש כי ישועות קרובה לבוא. ארז את חפציו ולקח את בני ביתו למוסקבה הגדולה, כשפניו מועדים לפתח לשכתו של ראש הממשלה קלינין.

והנה קרא הפלא, מיד כשהגיע ר' הירש לייב למקום, נפתחה הדלת, ובה מופיע לא אחר מאשר ראש הממשלה בכבודו ובעצמו. ניגשו היהודים שהמתינו ימים וניגשו אף החסיד שהגיעו ברגעים אלו, וכולם קיבלו אישורים.

אחד הממתנים היה רב חשוב, הרב דיסקין היה שמו (לימי רב העיר פרדס חנה), כשראה את הפלא הגדול פנה לחסיד בתמיהה: "כיצד קורה שאנחנו פה ממתנים ימים על גבי ימים ואף לילות שלמים, ואתה רק הגעת וכבר את מטרותך השגת?"

"וכי מעט דמעות שפכתי על כך בציון רבינו הקדוש?" משיבו החסיד, כשהוא מספר לו על כוחו הגדול של הצדיק יסוד עולם, ועל דרכו אותו לימד, בכוח הגדול של תפילה וזעקה.

מִן הַבָּאָר מִצִּיּוֹן הַמְּבֻרָה | הַתְּמַדָּת הַתּוֹרָה שֶׁל רַבֵּי נֶתָן מִבְּרֶסְלָב

לְדַם קָרִים ! הַשְּׂבוּעָה הַיּוֹם הַיִּאֲרִיצִי שֶׁל הַצַּדִּיק רַבֵּי נֶתָן מִבְּרֶסְלָב, תִּלְמִידוֹ הַגָּדוֹל וְהַנְּאֻמָּן שֶׁל רַבֵּנוּ נֶחֱמָן מִבְּרֶסְלָב.

יְדוּעַ הָיָה רַבֵּי נֶתָן מְאֹד בְּשִׁמְרַת זְמָנוּ הַיְקָר. הָיָה עוֹשֶׂה כָּל דְּבַר בְּזִרְיוֹת גְּדוֹלָה בְּכַדֵּי שִׁישְׁפִּיק לְלַמֵּד הַרְבֵּה בִּימֵי חַיָּו, לְבַד מִשְׁאֵר הָעֲבֹדוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בְּעֲבֹדַת הַשֵּׁם, וְהַשְּׁפָעְתוֹ לְרַבִּים.

וְאִכֵּן זָכָה רַבֵּי נֶתָן לְנֹצֵל הַיִּטֵּב יָמָיו חַיָּו בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה בְּהַתְּמַדְתּוֹ הַגְּדוֹלָה עַד לְמָאוֹד, וְהָיָה מְסִיִּם כָּל שָׁנָה אֶת כָּל הַשָּׂם וְהַשְּׁלַחַן עֵרֹף, וְעוֹד הַרְבֵּה סְפָרִים קְדוּשִׁים כְּפִי שְׂרַבְנוּ צִוָּה עֲלָיו לְלַמֵּד.

כֵּן זָכָה לְחַבֵּר אֶת הַגְּדוֹל "לְקוּטֵי הַלְכוּת" הַמְּבַסְטִים עַל כָּל אֲרֻבְעָה חֲלָקֵי שְׁלֹשׁ עֵרֹף, שֶׁחָדַשׁ בָּהֶם עַל-פִּי תוֹרַתּוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ מְלֻקוּטֵי מוהר"ן. שְׂמוֹנָה פְּרָכִים מְלֻאִים וְגִדְוָשִׁים בְּחֻדוּשֵׁי וְהַתְּעוֹרְרוֹת לְעֲבֹדַת הַשֵּׁם, מְשֻׁלָּב בְּחִידוּשֵׁי עֲמָקִים מְכַל חֲלָקֵי תוֹרַתּוֹ הַקְּדוּשָׁה.

מְעַנְיָן לְצַוֵּן שְׂבִיּוֹם פְּטִירַתּוֹ מִמֶּשׁ, עֲשֶׂה סִיּוֹם עַל כָּל הַשְּׁלַחַן עֵרֹף הַגְּדוֹל, עִם כָּל הַפְּרוּשִׁים. כֵּן בִּקֵּשׁ שִׁתְּנֵהוּ לֹא לְפָנָי פְּטִירַתּוֹ סֶפֶר הַ"תַּנ"ךְ" - שֶׁקָּרָא "כָּל טוֹב" - לְלַמֵּד בוּ.

מִכָּאן נֹכַח לְלַמֵּד - גַּם אֲנִי לְשֹׂאף וְלְרַצוֹת שִׁיְהִיָּה לָנוּ "חֲלֵק" בְּכָל דְּבָרֵי תוֹרַתּוֹ הַקְּדוּשָׁה, גַּם סְפָרִים וְלְמוֹדִים הַנְּרָאִים לָנוּ קְשִׁים, וְגַם לְמוֹדִים קְלִים.

זְכוּרְתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ אָמֵן.

"ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים" (מ"ח, א')
 (עם הכולל) בגימטריא מאה ועשרים - רמז על ימי שני חיי "עמר". עיקר חיי של האדם אלו בניו, כדבריהם (ב"ב קט"ז): שדוד שהשאיר בן נמותו לא נאמר בו מיתה, שכל המשאיר בנים אינו מת. וזהו המשכו של פסוק: "את מנשה ואת אפרים", "מנשה" רומז על מיתה, לשון "שכחה" - "גזירה על המת שישתכח מהלב". "אפרים" רומז על המשך החיים. שאף שהאדם מת - מנשה, אך בכל זאת יש לו את מהותו של "אפרים" שהוא ממשיך חיותו, וכדברי חז"ל (ב"ב קט"ז): על הפסוק "אשר אין חליפות למו" שע"י שמשאיר בן - חיותו נמשך בזה העולם.

"אשר נתן לי אלוקים בזה" (מ"ח, ט')
 גימטריא ארבעה עשר. יוסף רימז לאביו, שלבד מ"ב שבטים, ניתוספו ונכללו גם שני בניו, מנשה ואפרים - בין כלל שבטי ישורון.

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה" (מ"ח, ט')
 מי אלה" בגימ' "אלוקים" - גבורה וחוזק, בזכות מה זוכים ל"בני יוסף", למידת הקדושה והיסוד, רק בכח הגבורה והמסירות נפש, וכמאמרם (תמיד לב): הרוצה לחיות, ימית את עצמו. לעולם יגביר אדם יצ"ט על היצר הרע.

"ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות" (מ"ח, י')
 לכאורה קשה כפל לשון זה, הרי כבר כתוב בהמשך: "לא יוכל לראות", ובכלל יש להבין מהו לשון "כבדו".

ואפשר לומר בהקדם ע"פ פירושו של תרגום אונקלוס: "ועיני ישראל יקרן" לשון חשיבות ויקר, שאדרבה עיניו נתייקרו ונתעלו, בסוף ימיו. ובסמיכות לכך דבריהם (שבת קנב): זקני תלמידי חכמים שמזקינים דעתם מתישבת עליהם. וזהו: "עיני ישראל כבדו מזקן". עינים רומזים לחכמה - "ותפקחנה עיני שניהם" ע"ש החכמה נאמר (עיני ליקוטי מוהר"ן כז) - שחכמתו ודעתו נתעלה ונתייקר.

"יששכר חמר גרם" (מט יד)
 בדברי הקדושת לוי, שעיקר השכר המגיע לאדם הוא מחמת שרגל מנעוריו בתאוות הגופניות, כי בנפש השכל זוכה אחר י"ג שנים של שקיעה בתאוות, וכשמשבר התאוות הגשמיות ועובד את ה' - מגיע לו שכר. אבל למי שאין תאוות החומריות לא מגיע לו שכר. זהו "יששכר חמר גרם" - אותיות יש-שכר, פירוש: החומריות שהוא משוקע בה מזכה אותו בשכר.

ואפ"ל בדבריו: בתיבת "גרם" - מלשון 'גרמא' - ש'חמור' - החומריות - הוא זה שגורם לו לשכר. כדבריו.

כן אפ"ל, ע"פ דברי התרגום 'אונקלוס' על "חמר גרם" עתיר בנכסין, ששבירת החומריות מזכה אותו לשכר. וכדבריו.

"ויישם בארון במצרים" (בראשית נ"א - שמות א' א')
 אפשר לחבר סיום ספר בראשית עם התחלת חומש שמות, שאף גם שאדם נמצא בתוך גשמיותו וירידתו - "בארון במצרים". העצה לכך היא: "ואלה שמות בני ישראל" ששים רבוא נשמות ישראל כנגד אותיות התורה (זוהר חדש שיר השירים) - שהיא כולה שמותיו של הקב"ה. שבכוח התורה הקדושה יוצאים בני" מכל מצריהם ברו"ג. וזהו: "ואלה שמות.. הבאים מצרימה" שהתורה הקדושה מאירה לאדם גם בתוך מצרים, בתוך כל מעבריו וטומאתו.

גם אפ"ל ש"שמות בני ישראל" מרמז על האחדות והתכללות, שבכחם ובזכותם להוציא את עם ישראל ממצריהם, מתוך הארון, ומתוך מצרים, כמבואר באריכות בדברי חז"ל ובספה"ק על מעלת האחדות וההתכללות.

מזכרת יעקב

"וירא מנחה פי מוזב... ויט שכמו לסבל"

(עול תורה - רס"ו)

עול ומשא תורה זוהי ברכה ומנוחה ולא מעמסה!

